

Prospect af Byen Christiansstad, kaldet bassinen, på Sankt Croix i Vestindien med fortet Christiansværn. Malet af H.G. Beenfeldt 1815 (Kort- og Tegnings-samlingen 25, 337, 211a). Rigsarkivet.

Sukker, slaver og sørøvere

En rejse til US Virgin Islands er en rejse i dansk kolonihistorie. Danmark satte i godt 250 år sit tydelige præg på De Dansk Vestindiske øer – vi udnyttede og slog ihjel, men gav til slut også øernes befolkning friheden.

Af Jeppe Søe
Illustrationer venligst udlånt
af Rigsarkivet.

Når vi hører om Caribien, lukker de fleste af os øjnene og tænker på en mulig kommende lottogevinst. Vi ser billedet af lange sandstrande med palmer og azurblåt hav, hvor bølgerne slikker roman-

tisk og stille op ad stranden, som om de smager på øerne i små delikate mundfulde. Koraller, der lokkende kommer dig i møde, når du med snorkel ligger i vandoverfladen, og en sol, der bager konstant i kombination med en frisk brise. Og det er da også den visuelle sandhed, der møder dig, når du lander på De – tidligere – Dansk Vestindiske Øer. Det er som at

sætte foden i paradiset. Men at besøge De tre Dansk Vestindiske Øer forpligter. Selvfølgelig kan man bruge hele ferien på en solseng ved poolen eller kaste sig i bølgerne med surfboardet – man kan altid besøge lande, uden reelt at have været der, og det er desværre en meget normal rejseform i dag. Charter-begrebet betragtes som en pakkedøsnings, hvor

Fort Christiansværn's nordlige facade – udsnit af plan over Fort Christiansværn på Sankt Croix, tegnet 1836 af løjtnanterne Giellerup og Friis (Kort og Tegnings-samlingen 25, 337, 110). Rigsarkivet.

man ikke behøver at tænke selv, men bare følger de planlagte stier. På De Dansk Vestindiske Øer er det en dødsynd at være planfølger. Øerne er en opdagelsesrejse i den danske historie – et paradiset med torne, der giver en klar forståelse af, hvem vi er – og hvem vi har været.

”Vil du selv fatte dit væsens rod, skøn på de skatte, de efterlod”

Da jeg første gang satte mine ben på De Dansk Vestindiske Øer, var det med kameraet på skulderen. En dokumentar om stedet skulle i kassen. Baggrunden var, at et rejseselskab ville til at sende danske turister i massevis til øerne. Danskere kender de godt derude. Vi har været der siden 1633 og har misbrugt, udnyttet og slået ihjel. Vi danskere har 251 år holdt landets sorte befolkning som slaver. Vi har straffet med piskeslag, spændt dem nøgne bag hestevogne og trukket dem af sted i fuld fart, til kun enkelte lemmer sad tilbage i seletøjet. Vi har været dem, der bestemte, og har gjort det med en råhed og styrke, der får dagens torturskandaler til at ligne en tur i Disneyland. Men vi var også dem, der med Peter von Scholten i spidsen satte dem alle fri.

Den vestindiske guldåre

I 1633 får Jan de Villum et kongeligt brev, der giver ham eneret på handelen til og fra Vestindien. Det kommer der ikke meget ud af. På det tidspunkt har de store kolonimagter, først og fremmest Spanien, men også Holland, Frankrig og England, koloniseret størsteparten af Caribien. Først i 1652, hvor skibet Fortuna kommer til København fra St. Thomas med en meget værdifuld last om bord, fik de danske købmænd blod på

tanden. De overtaler Frederik den 3. til at stifte Caribiske Kompagni, som får fast tilholdssted på St. Thomas. Den første guvernør og kommandant på St. Thomas – Erik Nielsen Smit – udnævnes i 1665, og allerede året efter afgår den første last til København bestående af sukker, kakao, kanel og pukkenholt (en hård træsort). 30. marts 1666 går Dannebrog til tops på St. Thomas som bevis på, at Danmark er blevet 83 kvadratkilometer større. Forretningen kan gå i gang for alvor. Mange problemer dukkede op undervejs. Skiftende guvernører var enten sadistiske eller forbrøderiske. Værst var Nicolaj Esmilt, der gik i ledtog med sørøvere for egen vindings skyld og behandlede slaverne som dyr. Esmilt blev henrettet på Nytorv i København, men de nye folk på øerne var ikke mildere stemt. Også den almindelige logistik til og fra Danmark i skib var en svær nød at knække. Søfolkene havde hørt mange skrækelige historier om den 3 måneder lange overfart, livet derude med sygdom, varme og den næsten sikre død, så de skulle ikke nyde noget af at melde sig frivilligt. Derfor var man tvunget til at rekruttere størstedelen af besætningen fra fængsler og forbedringshuse. De fleste gange bestod besætningen af fanger med lange fængselsstraffe – endog fanger med dødsstraf – og for at sætte kulør på det hele smed man 10-15 kvinder, der havde levet af utugt, med i købet, 1/3 af skibets besætning døde under overfarten.

Trekantshandel var den grufulde skatkiste

Nogle smarte købmænd i Danmark kommer på alle tiders ide – nemlig trekantshandel – og nu ringer kasseappara-

tet. En dansk trekantshandel foregår på den måde, at en købmand chartrer eller køber et skib, som han fylder med våben, tøj og spiritus. Skibet sejles ned til de danske besiddelser i Vestafrika – på Guldkysten og Peberkysten. Her bliver varerne solgt til gengæld for sorte slaver, som så sejles til St. Thomas, hvor de sælges på Fort Christians gårdsplads. Skibet genlastes med sukker og den lokale Cruzan Rum og afgår til Danmark. Mange vil sikkert huske, at dansk tv for nogle år siden sendte ”Jul i Gammelby”. Her havde købmanden helt mistet juleglæden, og den kom først til ham, da han modtog nyheden om, at hans skib var vel ankommet til København. Det var netop en trekantshandel, og når en sådan lykkedes, blev købmanden utrolig velhavende. Trekantshandlerne gjorde, at Danmark og købmændene i de næste 50 år tjente formuer på Dansk Vestindien, og antallet af slaver steg til omkring 40.000, da det var på sit højeste.

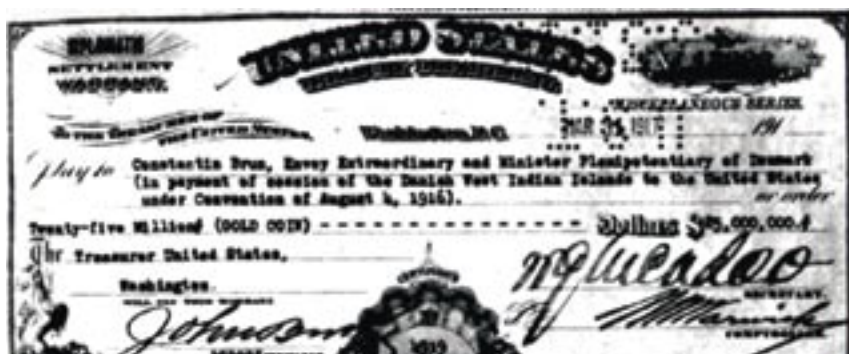
Peter von Scholten

England tager øerne fra os i forbindelse med krigen i starten af 1800-tallet, og først ved fredsforhandlingerne i Kiel i 1814 får Danmark øerne tilbage. Dette fører os frem til den vel nok mest markante personlighed i Danmarks 251-årige ejerskab af Jomfruøerne – nemlig Peter von Scholten. Gennem hele sin tid på Dansk Vestindien som guvernør og senere generalguvernør har von Scholten et godt forhold til de sorte, og i 1834 gør han de frie slaver ligeværdige med de hvide. Von Scholten er selve grunden til, at vi i dag kan tage tilbage til øerne med oprejst pande. Von Scholten var det første ”ordentlige menneske”, der med hjerte blev sat til at

kontrollere øerne. Dog må von Scholten efter nogle år konstatere, at han er ved at miste grebet. På den ene side vil han gøre alt for, at slaverne får deres frihed – men på den anden side ved han også godt, at hvis slaverne får deres frihed, vil de ikke vide, hvad de skal stille op med den. Han ser uddannelse som den eneste holdbare vej til slavernes frigørelse. Samtidig har von Scholten stort set hele Danmark imod sig – hvor de fleste ikke forstår, hvad der foregår. Det er den almindelige opfattelse, at øerne og slaverne skal køres med hård hånd med henblik på at skaffe det størst mulige økonomiske overskud.

Sæt slaverne fri, men til hvad?

I 1847 barsler den danske regering med en lov, der automatisk frigiver de slaver, der bliver født efter den 28. juni 1848, som er dronningens fødselsdag. Resten

Checken på 25 mio. gulddollars som betaling fra USA til Danmark for de tre øer 1917. (Traktatsamlingen 1901-1920, Amerikas Forenede Stater, VII 120). Rigsarkivet.

breder sig ud over hele Caribien – Buddo planlægger en fredelig demonstration i Frederiksted på St. Croix, hvor slaverne går med fakler gennem byen. Buddo ved, at von Scholten er på vej med skib fra St. Thomas til Frederiksted, og han regner med, at von Scholten, når han ser opstanden, vil give slaverne deres frihed.

Her erklærer von Scholten: “Now you are free – you are hereby emancipated” (“Nu er I frie – I er hermed givet fri”). Dette skete den 3. juli 1848.

Den 14. juli 1848 forlader von Scholten Christiansted – syg og nedbrudt – og tager hjem til Danmark. Tilbage på øerne går det præcis, som von Scholten har forudset og frygtet. Nu bliver slaverne for alvor slaver. Plantageejerne bestemmer nemlig helt, hvor meget de vil betale i løn, og slaverne mærker nu virkelig til fattigdom. Samtidig intensiveres dyrkningen af sukkerroen i Europa, og det betyder, at bunden ganske enkelt falder ud af øernes økonomi – og danskerne mister helt interessen for driften.

I 1916 – midt under 1. verdenskrig – bliver man enige med USA om en købssum. Prisen er sat til 25 millioner dollars. Danskerne går til stemmeurnerne, og den 31. marts 1917 stryges Dannebrog, og Stars and Stripes går til tops – eventyret sluttede, og et nyt kunne begynde.

Historien bevaret

I dag står øerne med historien bevaret. Men kan træde direkte ind i von Scholten værelser, besøge plantagerne, se storheden og de danske spor. Avisen hedder stadig ”Sct Croix Avis”, gaderne hedder Bredgade, Skolegade og Købmagergade. Når man står på torvet foran fortet i Christianssted, kan man næsten stadig se de 8.000 slaver, der fra Scholten mund får friheden foræret. Det at være dansk får en ny vinkel med ganske andre undertoner end ”der er et yndigt land”. For et yndigt land, det har vi ikke altid været.

Havnepladsen i Christiansted på Sankt Croix med Fort Christiansvæn, kirke og kompagni-hus samt tønder med rå sukker parat til udskibning. Akvarel af H.G. Beenfeldt 1815 (Kort- og Tegningssamlingen 25, 337, 211b). Rigsarkivet.

af slaverne skal vente yderligere 12 år på deres frihed. Ideen er for så vidt god nok, fordi den giver den danske regering tid til at finde ud af, hvad man skal stille op med de erstatningskrav, der givet vil komme fra plantageejerne. Problemet er bare, at det er for sent, og det ved von Scholten.

Han har et tæt forhold til slavernes leder, Buddo, og ved, at slaveoprørene

Imidlertid skifter vinden til havs, og skibet må lægge til i Christiansted i stedet for. Det medfører, at situationen i Frederiksted udvikler sig, og de 8.000 slaver, der deltager i demonstrationen, begynder at sætte ild til bygningerne. Langt om længe ankommer Massa Peter – som de sorte kalder von Scholten – til fortet i Frederiksted.